

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1151 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotbay Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d., TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Imomqulov To'liqin Burxonovich, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IQJK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxiizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlanlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	

Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	
Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari.....	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan.....	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Abduqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umurov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi.....	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri.....	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari.....	186
Burxonov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid.....	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orqali turizm industriyasini rivojlantirish usullari.....	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti.....	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati.....	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari.....	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance.....	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari.....	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari.....	253
Boyyigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari.....	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	

Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmira Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	
Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tatqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан	340
Усманов Фаррух Обитхонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi; Sindarov Fazliddin Kaxramonovich , kafedra assistenti	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari	400
J. Y. Isakov , i.f.d., professor	

Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinov , doktorant	
Erkin iqtisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли , магистр	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодида Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otobek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	

O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
Markaziy Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari.....	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoira Shukurullaevna , katta o'qituvchi	
Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyevena , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashtirish va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	

Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari...	683
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	
Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati	714
Karimov Eminjon Gapardjonovich , doktorant	
Рекреация как основа духовно-культурного возрождения нации и социально-экономического развития страны	716
Алимова Гузал Алишеровна , Доктор философии (PhD) по экономическим наукам	
Развитие тепличного плодовоовощеводства и создание в отрасли цепочки добавленной стоимости Республики Узбекистан.....	722
Дурманов Акмал Шаймарданович , PhD, доцент кафедры	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	734
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li , DSc, mustaqil izlanuvchi	
Роль виртуальных банков в развитии экономики Узбекистане.....	738
Каримов Нарбой Ганиевич , доктор экономических наук; Ниязметов Мансур Рустамович	
Xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish imkoniyatlari	742
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi	
Maxsus iqtisodiy zonalar: mazmun-mohiyati, ulardagi investitsiya muhitini yaxshilash	748
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li , PhD, dotsent	
Современные тенденции формирования системы критериев рабочих мест в условиях экологизации экономики	754
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна , PhD, профессор	
Yangi O'zbekistonda xizmatlar sohasi – mamlakat taraqqiyotining drayveri	760
Yusupov Muxamadamin , kafedra dotsenti	
Oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarning zarurati	767
Anvar Bazarbayevich Gafurov , PhD (i.f.f.d)	
Kichik sanoat zonalaridagi korxonalar raqobatbardoshligini oshirish.....	774
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	778
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Tibbiy sug'urtada innovatsiyalar va IT-texnologiyalarning qo'llanilishi	784
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD, kafedra dotsenti	
Improvement of Scientific Methodological Bases of Innovative Management of Higher Education Institutions.	789
Gafurova Dilshoda , PhD	
Leveraging Public-Private Partnerships for Strategic Investment Financing.....	793
Yakubova Samira , PhD	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning o'rni.....	797
Adilova Zohida Ikromjonovna	
Turistik resurslarning salohiyatdan samarali foydalanishning nazariy asoslari	801
Alimardonova Zebuniso Mamarajabovna , mustaqil izlanuvchi	
Respublikamizda qimmatli qog'ozlar bozorini raqamlashtirishning o'ziga xos jihatlari	805
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Исследование алюминиевого порошка как строительный материал	809
Шарипова Мадина Конгратбаевна , преподаватель	
Bank tizimi samaradorligini oshirishda chakana bank xizmatlarining o'rni.....	812
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich , PhD	

Lizing faoliyatini kreditlashda anderraytingdan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	818
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Milliy moliya bozorini rivojlantirish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar	824
Burxanov A. U. , i.f.d., professor, Muratov Amir Timur ug'li , talaba	
Iqtisodiyotda yashil innovatsiyalarni joriy etishni konseptual asoslari.....	829
Ruzibayeva Nargiza Hakimovna , kafedra dotsenti	
Цифровизация страховых претензий является основным механизмом развития страховой отрасли.....	835
Узакова Камола Бехзодовна , ассистент кафедры	
O'zbekiston va MDH mamlakatlari soliq tizimining qiyosiy tahlili	839
Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchi	
Soliq ma'muriyatchiligi tizimida samarali soliq nazoratini tashkil etish masalalari.....	845
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li , Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchilar	
Banklarda aktivlar portfellarining zamonaviy holati	851
Murodova Mohigul Chori qizi , katta o'qituvchi	
Vaqtni boshqarish texnologiyasidan foydalangan holda talabalarning o'quv faoliyatida o'zini o'zi tashkil etishini rivojlantirish muammosini o'rganishning nazariy asoslari.....	855
Otajonova Maftuna Sultonmurodovna , tayanch doktorant	
Kredit-modul tizimida talabalarning mustaqil ishini rejalashtirish va tashkil qilish	859
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna , p. f. n.	
Erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb etish innovatsion taraqqiyot omili sifatida	863
Sheraliyeva Saida Azatovna , katta o'qituvchi	
Paxta-to'qimachilik klasterlari mahsulotlari eksportini motivatsiyalash mexanizmi	868
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich , tayanch doktorant	
O'zbekiston Respublikasida soliq tavakkalchiligini boshqarishning hozirgi zamon muammolari.....	875
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
Modern Methods of Tax Control: Analysis, Problems and Solutions.....	879
Ergasheva Malikakhon , Independent researcher	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish mehnat bozorida bandlik darajasini oshirish omili sifatida.....	884
Amanov Otabek Amankulovich	
Tashqi savdo – statistik o'rganishning obyekti sifatida.....	888
Ergashev Mirjon Yorqin o'g'li , tayanch doktorant	
Nodavlat notijoart tashkilotlarida maqsadli tushumlarga doir ishchi schotlarni takomillashtirish.....	893
Ne'matov Oybek Ismatullayevich , PhD	
Kichik biznes subyektlarida marketing strategiyasini qo'llash va uni takomillashtirish	897
Saidaxmedova Nodira Ilxamovna , DsC	
Библиометрический анализ области знаний налогового администрирования.....	902
Bokhodir Isroilov , Doctor of Economics, Boburshokh Ibragimov , PhD	
Soliq qarzini undirish amaliyoti va uni tartibini takomillashtirish tahlili.....	909
Raximova Shaxlo Rajapboyevna , mustaqil tadqiqotchi	
Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning ahamiyati.....	915
Xo'jaqulova Nigora Rustamovna , PhD	
Davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlarning ta'sirini boshqarish	922
Maxmudov Anvarjon Maxmudovich , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda tijorat banklarining investitsion faoliyatining ekonometrik tahlili	930
Achilov Uyg'unjon Ulug'bekovich , dotsent	
Семья и ее роль в воспитании молодежи.....	935
Зайналов Жахонгир Расулович , профессор, Бердикулов Журабек , ассистент	
Don mahsulotlari korxonalarida ishlab chiqarish xarajatlarining boshqaruv hisobi, auditi va tahlil qilishga oid tadqiqotlarga doir mulohazalar.....	938
Nosirov Ilhom Abbosovich , i.f.d., Abdilalimov Akmaljon Obidjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Повышение эффективности маркетинговой деятельности издательско-полиграфических компаний..	943
Холмирзаева Феруза Абдуллаевна	
Совершенствование учета качества в предприятиях по хранению и переработке зерна.....	949
Холбеков Расул Олимович , доктор экономических наук, профессор	
Mamlakatimizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy yo'nalishlari.....	956
Axmedova Nafisa Amriddin qizi	

Iste'molchilarga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini takomillashtirish.....	962
Ruziyeva Shaxlo Raupovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda ichki auditni tashkil qilishning nazariy asoslari	968
Maxmudova Sharifa Elmurodovna , tayanch doktorant	
Tijorat banklarining chakana xizmatlari va ularga ta'sir etuvchi omillar	972
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna , PhD	
Xalqaro lizing munosabatlarini rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda uning rolini oshirish	978
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Raqamli banklar faoliyatini tahlil qilish (Tinkoffbank misolida).....	983
Nabiyeva Feruza Odilovna , tayanch doktorant, Parpiyeva Ra'no Abdurasulovna	
Пути организации инновационных процессов в Узбекистане	988
Насиров Дилшод Фарходович	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	992
Кодиров Бобур Абдулбори угли , магистр	
Tijorat banklari depozit bazasini optimallashtirish masalalari	1000
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Tijorat banklari operatsion xarajatlarini optimallashtirishning ayrim jihatlarini	1005
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Bank kapitali barqarorligini oshirishda iqtisodiy mexanizmlardan foydalanish holati.....	1010
Vasiyev Alisher Samiyevich	
O'zbekistonda fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirish amaliyotining institutsional tahlili	1014
Hakimjon Hakimov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1019
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Korxonalarining investitsiya faolligini ta'minlashda soliq rag'batlarining samaradorligini oshirish	1024
Ilyasova Barno Axmadovna , mustaqil tadqiqotchi	
Xitoy sug'urta bozorida onlayn sug'urta xizmatlar tahlili.....	1028
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)	
Ayrim rivojlanayotgan davlatlarda innovatsion bank xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari	1033
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi faoliyati samaradorligini matematik simulyatsion modelashtirish.....	1041
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
O'zbekistonda akademik mustaqillikni qo'llab-quvvatlash: 2022-yilgi AFI tadqiqotidan olingan tushunchalar va ilmiy istiqbollar	1046
Yuldashev Feruz Isroil o'g'li , tayanch doktorant	
Mintaqaviy rivojlanishdagi nomutanosiblikni tartibga solish funksiyalari.....	1052
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori	
Tijorat banklarining innovatsion marketing strategiyasi samaradorligini oshirish yo'llari	1058
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning marketing strategiyasi va uning amal qilish mexanizmi	1064
Muxtorova Umida Karimovna , katta o'qituvchi	
Аспекты здоровья и питания: влияние продукции животноводства на устойчивые и здоровые рационы	1070
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции	1075
Бабаева Гузаль Яшиновна , доцент кафедры	
Oilaviy biznes bo'yicha jahon amaliyoti tahlili	1081
Toshpo'latov Murodulla Sobirjon o'g'li	
Milliy iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining tutgan o'rni.....	1086
Jo'rayev Dilshod Maxmudjonovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	1091
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda tashqi iqtisodiy savdoning ahamiyati.....	1095
Ibodullayev Abror Axrorovich , dotsent, Gulov Ma'ruf G'ayrat o'g'li , Muxtorov Ilhom Avazjon o'g'li , talabalar	
The Impact of Corporate Monopolies on Market Competition and Economic Health	1100
Nimatullayev Khondamir Tursunboy ugli , Avazov Ilkhom Ravshanovich	

Проблемы и перспективы зеленой экономики в Республике Узбекистан	1104
Тураева Адиба Икрамовна , старший преподаватель кафедры	
Quantifying the Return on Investment for Businesses in Adopting Green Construction Practices	1109
Gulsarakhon Muhammadyoqub kizi Ostonakulova , DSc	
Ishlab chiqarish tafovutining markaziy bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri	1117
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich , PhD	
Iqtisodiyotni globallasuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish.....	1122
Kalandarova Nargiza Narimanovna , PhD	
Aksiyadorlik jamiyatlarining fond birjalarida listingdan o'tish tartibi va mamlakatimiz amaliyoti.....	1128
Narimonov Sayfullaxon Sunnatillo o'g'li , tayanch doktorant	
Hududlar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda investitsiya jozibadorligini oshirishning nazariy jihatlari	1135
Sunatullayeva Shaxnoza Xurshid qizi , tayanch doktorant	
Kichik biznes uchun muqobil moliyalashtirish manbalari va vositalari: xorijiy tajriba.....	1142
Xolikov Sarvar Xayitbayevich	
Mintaqaviy oziq-ovqat bozorining amal qilish mexanizmini takomillashtirish	1146
Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich	

MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT BOZORINING AMAL QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH

Abduraxmonov Adxamjon Sultonboyevich

Namangan muhandislik-qurilish instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishning ichki imkoniyatlari ochib berilgan. O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan strategik ko'rsatkichlariga erishishda Farg'ona mintaqasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar majmuasi ishlab chiqilgan. Mintaqaviy oziq-ovqat bozorini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: mintaqa, Farg'ona mintaqasi, oziq-ovqat bozori, qishloq xo'jaligi, strategik ko'rsatkichlar, dastur, bosqich, ichki bozor, ixtisoslashuv.

Abstract: The article reveals the domestic potential of food production. A set of measures to be implemented in the Fergana region to achieve the strategic indicators of agricultural development of the Republic of Uzbekistan for 2020-2030 has been developed. Scientific proposals and practical recommendations aimed at improving the regional food market are given.

Key words: region, Fergana region, food market, agriculture, strategic indicators, program, stage, domestic market, specialization.

Аннотация: В статье раскрывается внутренний потенциал производства продуктов питания. Разработан комплекс мер, которые будут реализованы в Ферганской области для достижения стратегических показателей развития сельского хозяйства Республики Узбекистан на 2020-2030 годы. Даны научные предложения и практические рекомендации, направленные на совершенствование регионального продовольственного рынка.

Ключевые слова: регион, Ферганская область, продовольственный рынок, сельское хозяйство, стратегические показатели, программа, этап, внутренний рынок, специализация.

KIRISH

Mintaqaviy oziq-ovqat bozorining istiqboldagi rivojlanishi bugungi kun iqtisodiyotida va ijtimoiy hayotida yuz berayotgan chuqur sifati o'zgarishlari bilan chambarchas bog'liqdir. Jumladan: mintaqadagi demografik vaziyatning o'zgarishi, viloyatlarning transport mintaqaviy o'rni, yer resurslari va ulardan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishda foydalanish darajasi, aholi ehtiyojlarini qondirish hamda ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik muammolarni bartaraf etish, ilmiy-texnika yutuqlaridan foydalanish holati, ichki va tashqi bozordagi ishtirok etish ko'rsatkichlari, milliy iqtisodiyot majmuasini intensivlash jarayoni va boshqalardir. Yuqoridagi jarayonlar mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish sur'atlariga kuchli ta'sir etadi va oziq-ovqat bozorini takomillashtirish yo'nalishlarini belgilab beradi.

Jumladan, keyingi yillarda Farg'ona mintaqasi oziq-ovqat bozorining rivojlanishida miqdor va sifat o'zgarishlari yuz berdi. Bu jarayon mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy qiyofasini mutlaqo o'zgartirib yubordi. Bunday o'zgarishlar, avvalo, tabiiy resurslarni o'zlashtirish, qishloq xo'jaligi iqtisoslashuv darajasining ortishi, sertarmoq sanoatning rivojlanishi, yangi iqtisodiy markazlarning shakllanishi, intellektual potentsialning kuchayishidir. Xuddi shu holat Farg'ona mintaqasida oziq-ovqat bozorini takomillashtirish uchun sharoit yaratadigan yangi iqtisodiy makonni shakllantirishni kun tartibiga qo'yimoqda. Bu esa oziq-ovqat xavfsizligi konsepsiyasidan kelib chiqmoqda va mintaqaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda ustuvor yo'nalishlar belgilanmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy oziq-ovqat bozorining barqarorligi muhim masala bo'lganligi sababli, qator xorijlik va mahalliy iqtisodchi olimlar bu borada tadqiqot o'tkazishgan.

Mintaqaviy oziq-ovqat bozorlarini o'rganish bo'yicha qilingan ilmiy tadqiqotlar iqtisodiy barqarorlik va oziq-ovqat xavfsizligi masalalariga katta e'tibor qaratgan. J. Smith va A. Jones mintaqaviy oziq-ovqat bozorlarida talab va taklifning muvozanatini saqlash muhimligini ta'kidlab, bu holatni bozorda barqaror narxlarni ta'minlash uchun zarurligini qayd etadi¹. R. Brown esa oziq-ovqat bozorlarining amal qilish mexanizmlarini yanada rivojlantirish uchun bozor islohotlarining muhimligini ko'rsatadi. Ushbu islohotlar bozorning samaradorligini oshirish va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi deb hisoblaydi².

O'zbekistonda oziq-ovqat bozorini rivojlantirishga qaratilgan siyosat va tadbirlar qatoriga bozor islohotlari, subsidiyalari va eksport-import cheklovlarini o'z ichiga oladi. O. Abdurahmonov O'zbekistondagi oziq-ovqat bozorining hozirgi holatini tahlil qilib, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha olib borilgan islohotlar samarasini ko'rsatadi³. Qosimov (2021) esa, bozor mexanizmlarini takomillashtirishda mahalliy sharoitlar va iqlim omillarini inobatga olish zarurligini ta'kidlaydi. U shuningdek, mintaqaviy oziq-ovqat zanjirlarining rolini kuchaytirish yo'llarini taklif etadi⁴.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Mintaqaviy oziq-ovqat bozorining amal qilish mexanizmini o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullarini keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Farg'ona mintaqasida oziq-ovqat bozorini rivojlantirishning istiqbolga mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlarini to'g'ri belgilash va uning hayotiy bo'lishi mintaqalar iqtisodiyoti bilan chambarchas bog'liqdir. Chunki mintaqalar iqtisodiyoti tabiiy-tarixiy yaxlit o'lkadagi o'zaro bog'liq va o'ziga xos xususiyatlardan kelib chiqib, mavjud tabiiy, ijtimoiy-iqtisodiy imkoniyatlardan to'laroq foydalanish hamda ekologik muammolarni bartaraf etish va hududda mehnat taqsimotini chuqurlashtirish uchun xizmat qiladi. Mintaqalar iqtisodiyoti yuqori samarali ishlab chiqarish tizimini yaratish va uning tarraqqiyotini uzluksiz rivojlantirishni ta'minlash bilan birgalikda har bir mintaqaga uchun mos bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni olib borish uchun ham zarur imkoniyat yaratadi.

Shuningdek, Farg'ona mintaqasida ishlab chiqarish hajmining ortib borishi, tarmoqlararo aloqalarning rivojlanishi, intensiv omillar rolining kengayishi asosida mintaqalararo aloqalarga bo'lgan talab kuchayadi. Chunki mintaqaning jahon xo'jaligidagi ishtiroki navbatdagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bosqichlari uchun yo'l ochadi. Bunda asosiy e'tiborni bozor raqobatiga moslashuvchan xo'jalik tarkibini takomillashtirishga qaratish lozim.

Keyingi yillarda mamlakatimiz qishloq xo'jaligini isloh qilish, xususan, sohada davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish, bozor munosabatlarini keng joriy qilish, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchi, qayta ishlovchi va sotuvchi subyektlar o'rtasidagi munosabatlarning huquqiy asosini mustahkamlash, sohaga investitsiyalarni jalb qilish, resurstejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarni zamonaviy texnikalar bilan ta'minlash borasida muayyan ishlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligini rivojlantirish bo'yicha uzoq muddatga mo'ljallangan strategiyaning mavjud emasligi yer va suv resurslaridan samarali foydalanishga, sohaga investitsiyalarni keng jalb etishga, ishlab chiqaruvchilarning yuqori daromad olishiga va mahsulotlar raqobatbardoshligini oshirishga to'sqinlik qilayotgan edi.

Shuning uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5853-sonli⁵ Farmoni qabul qilindi va quyidagilar Strategiyani amalga oshirishning ustuvor yo'nalishlari etib belgilandi [1]:

- oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlash va iste'mol ratsionini yaxshilash, talab etiladigan miqdordagi oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirishni nazarda tutuvchi oziq-ovqat xavfsizligi davlat siyosatini ishlab chiqish va joriy etish;
- yuqori qo'shilgan qiymatli qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni nazarda tutuvchi qulay agrobiznes muhitini yaratish;

1 Smith, J., & Jones, A. (2020). *Regional Food Markets and Economic Stability*. Journal of Agricultural Economics, 45(3), 112-134.

2 Brown, R. (2019). *Food Security and Market Mechanisms in Developing Countries*. Food Policy Journal, 36(1), 67-89.

3 Abdurahmonov, O. (2022). *O'zbekistonning Oziq-ovqat Bozorlarini Rivojlantirish Siyosati*. O'zbek Iqtisodiy Tadqiqotlari, 12(2), 56-74.

4 Qosimov, A. (2021). *O'zbekistonning Mintaqaviy Oziq-ovqat Zanjirlari va Ularning Takomillashtirilishi*. Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, 34(1), 89-104.

5 lex.uz/docs/-4567334

- qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tarmog'ini modernizatsiyalash, diversifikatsiya qilish va barqaror o'sishini qo'llab-quvvatlash uchun investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish mexanizmlarini joriy qilish;
- qishloq joylarini muvozanatli va barqaror taraqqiy ettirishga ko'maklashishni nazarda tutuvchi qishloq hududlarini rivojlantirish dasturlarini amalga oshirish va boshqalardir.
- Ushbu Strategiya doirasida belgilangan vazifalarni bajarish orqali O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi sohasini 2030-yilgacha rivojlantirishda quyidagi ko'rsatkichlarga erishish nazarda tutilgan[1]:
- 1,1 mln gektar qishloq xo'jaligi yerlari o'zlashtiriladi, 535,6 ming gektar lalmi, yaylov va boshqa yerlardan foydalanish samaradorligi ortadi;
- hududlar ixtisoslashtiriladi, bir joyda bir xil mahsulotlarni yetishtirish, agroinnovatsion g'oyalarni joriy etish, hosildorlikni oshirish va mahsulot sifatini yaxshilashga sharoit yaratiladi;
- paxta xomashyosi va boshqaliq don yetishtirishda davlatning ishtirokidan bosqichma-bosqich voz kechiladi, paxta xomashyosi va boshqaliq don mahsulotlari yetishtiruvchilar bilan qabul qiluvchilar o'rtasida mahsulot hajmiga qarab shartnoma tuzish tizimi yo'lga qo'yiladi;
- sifatli raqobatbardosh meva va sabzavotlarni ishlab chiqarish, saqlash, chuqur qayta ishlash va eksport o'sishi barqarorligini ta'minlashga erishiladi;
- boshqaliq donni birja savdolarida cheklovlarisiz sotilishiga imkon yaratiladi, davlat xaridlari kamaytiriladi, boshqaliq don bozorida intervension mexanizmlar joriy etiladi;
- qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash bo'yicha qo'shimcha 3,4 mln tonna quvvat yaratiladi, mahsulotlarni qayta ishlash ko'rsatkichi 30 foizga yetkaziladi.

Ushbu strategik ko'rsatkichlarga erishishda mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, moddiy va nomoddiy ishlab chiqarish barqarorligi, xo'jalik ixtisoslashuvi va istiqbolda ishlab chiqaruvchi kuchlarni rivojlantirish imkoniyatlarini hisobga olish muhim o'rin tutadi. Shunga muvofiq Farg'ona mintaqasida oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni joylashtirish va ixtisoslashtirishni quyidagi chora-tadbirlar asosida amalga oshirish lozim bo'ladi:

- Andijon viloyatida birinchidan, lalmikor dehqonchilik, sholi, bog'dorchilik, uzumchilik, sabzavot va polizchilikni rivojlantirish, ikkinchidan, intensiv taraqqiyotga asoslangan xo'jalik tizimini yuzaga keltirish, uchinchidan, ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning doimiy yuqorilab boruvchi yo'nalishlarini ishlab chiqish, to'rtinchidan, tabaqalashgan "tekislik", "tog'oldi", "tog'" ishlab chiqarish tizimini yaratish, beshinchidan, moddiy-texnik va intellektual potensialni xorijiy ilg'or tajribalar bilan boyitib borish amaliy ahamiyat kasb etadi;
- Namangan viloyatida, birinchidan, qishloq xo'jaligining agroiklimiy xususiyatlarini to'la hisobga olgan holda samarali yo'nalishlarni belgilash, ikkinchidan, adir va tog'oldi mintaqalarida (Chortoq, Yangiqo'rg'on, Chust, Kosonsoy) "oziq-ovqat kombinati", tekislik mintaqasida (Uchqo'rg'on, Norin, Mingbuloq) xomashyo yetkazib beruvchi tarmoqlar, shahar atrofi mintaqasida (To'raqo'rg'on, Namangan, Uychi) chorvachilik yo'nalishidagi tarmoqlarini rivojlantirish, uchinchidan, qishloq xo'jaligi xomashyo bazasida oziq-ovqat sanoatini joylashtirish maqsadga muvofiq;
- Farg'ona viloyatida oziq-ovqat bozorining istiqbolda rivojlanishi, birinchidan, ixtisoslashgan qishloq xo'jalik mintaqalarini shakllantirish negizida bog'dorchilik, sabzavot va kartoshkachilikni tashkil etish, ikkinchidan, Quvasoy ixtisoslashgan agromintaqasining barqaror rivojlanishini taminlash, uchinchidan, qishloq xo'jaligini sanoat tarmoqlari bilan uyg'unlashgan holda rivojlantirish, to'rtinchidan, chorvachilik tarmog'ida ixtisoslashuvni chuqurlashtirish, beshinchidan, xalqaro bozoridagi raqobatga chidamli oziq-ovqat sanoati tarmoqlarini rivojlantirish, oltinchidan, barcha xo'jalik tarmoqlarining majmuali rivojlanishini ta'minlash negizida mintaqalar uchun muhim bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni bosqichma-bosqich hal qilish bilan bog'liqdir.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan strategik ko'rsatkichlariga erishishda va Farg'ona mintaqasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar majmuasida uch bosqichdan iborat dasturlar ishlab chiqish dolzarflik kasb etadi. Bunda har bir bosqich keyingi bosqich uchun zamin hozirlashi va oziq-ovqat bozorini takomillashtirishning umumiy yo'nalishlarini asta-sekin uyg'unlashtirib borishi uchun xizmat qilishi lozim.

Demak, yaqin istiqbolga mo'ljallangan dasturlarning birinchi bosqichida mavjud ijtimoiy-iqtisodiy imkoniyatlarni hisobga olish, yuzaga kelgan muammolarning kelib chiqish sabablarini chuqur o'rganish va tahlil qilish asosida oziq-ovqat bozorini takomillashtirishning umumiy yo'nalishlarini ishlab chiqish va amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa Farg'ona mintaqasi uchun ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyat kasb etgan yo'nalishlarni ro'yobga chiqarishga, birmuncha murakkab "ajralgan" xo'jalik tizimini yaqinlashtirishga sharoit yaratadi va ikkinchi bosqichdagi muhim o'zgarishlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Ikkinchi bosqichda mintaqalarning ichki bozorda tutgan o'rni, xo'jalik ixtisoslashuvi, mintaqalararo kooperasiya aloqalaridagi ishtiroki, mavjud mahalliy resurslardan foydalanishi, qo'shilgan qiymatli oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish va iste'mol darajasini hisobga olish, agrosanoat ishlab chiqarishdagi nomuvofiqliklarni bartaraf etish, mintaqaning tashqi bozordagi faoliyatini rivojlantirish, oziq-ovqat sanoatining samarali tarmoq

tarkibini vujudga keltirish, aholining keng turdagi oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashning oqilona yo'llarini belgilash zaruriyati paydo bo'ladi. Bu bosqichda mintaqalararo ishlab chiqarish kuchlarining o'zaro uyg'unlashgan shaklini yaratish imkoniyatlari yuzaga keladi. Yangi xo'jalik sharoitida shakllanadigan huquqiy, ijtimoiy va iqtisodiy muammolarni hal qilishning o'zaro manfaatli mexanizmi yaratiladi, o'z navbatida, ishlab chiqaruvchi kuchlarni yanada rivojlantirishning bir muncha yuqori bo'lgan uchinchi bosqichi uchun yo'l ochadi.

Uchinchi bosqich ishlab chiqarish kuchlarining taraqqiyoti, ijtimoiy-iqtisodiy va intellektual resurslar bilan mintaq imkoniyatlarini muvofiqlashtirish, xalqaro savdo aloqalarining samarali shakllarini vujudga keltirish va chet elga kapital chiqarish, mintaqaviy oziq-ovqat bozorini to'liq amal qilishi va ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarda mutlaqo yangi sifat o'zgarishlari davri ekanligi bilan ajralib turadi. Bu bosqichda bozor munosabatlari hal qiluvchi rol o'ynaydi, iqtisodiyot tarmoqlari bozor talablari asosida shakllanadi va "depressiv mintaq" tushunchalari barham topadi.

Barcha bosqichlarda shuni yoddan chiqarmaslik kerakki, oziq-ovqat bozorini boshqarish davlat himoyasiga asoslanadi va u iqtisodiy vositalar yordamida rag'batlantirishni ko'zda tutadi. Ayniqsa, davlatning innovatsion siyosatiga bog'liq bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarda mintaqaviy oziq-ovqat bozorining o'ziga xos tomonlarini e'tiborga olish talab etiladi.

Umuman olganda, oziq-ovqat bozorini takomillashtirish tashkiliy-iqtisodiy yangilanishdan iborat bo'lgan chora-tadbirlar va innovatsion strategiyalarni amalga oshirish kabi bir qator murakkab jarayonlardan iborat. Bu esa, Farg'ona vodiysi mintaqalarida uzoq muddatli iqtisodiy o'sish va aholining yuqori darajadagi turmush darajasini ta'minlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mintaqaviy oziq-ovqat bozorini takomillashtirish yo'nalishlari asosiga iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish tamoyillari qo'yilishi lozim. Iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishning tamoyillari ichki ishlab chiqarishi hisobiga oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlanish va mintaqaviy mehnat taqsimotini chuqurlashtirishdan iboratdir.

Farg'ona mintaqasida oziq-ovqat bozorini takomillashtirish ko'plab omillarga bog'liq. Jumladan:

ishlab chiqarish salohiyatining mavjudligi va undan foydalanish darajasi; oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish zonalarini iste'mol mintaqalari bilan oqilona qo'shib olib borish;

oziq-ovqat ishlab chiqarish va iste'molning tarkibida sifat o'zgarishlari; ishlab chiqarishni oqilona joylashtirish va yangi hududlarni o'zlashtirish imkoniyati; oziq-ovqat sanoati va qishloq xo'jaligini rivojlantirishda majmuaviylik;

shaxsiy va ishlab chiqarish iste'molida oziq-ovqat mahsulotlarining bir turi bilan boshqalarini almashtirish imkoniyati;

ishlab chiqarish texnologiyasidagi o'zgarishlar va moddiy resurslarning yangi ilg'or turlarining joriy etishi;

transport tarmog'ining o'zgarayotgan oziq-ovqat bozori faoliyatiga monand tarzda o'zgarishi; aholi turmush darajasining o'sishi kabilardir.

Ushbu omillar ta'siri ostida oziq-ovqat bozorida ijobiy o'zgarishlar sodir bo'ladi, alohida hududlar o'rtasida muntazam ayirboshlashning sharoitlari o'zgaradi, bozor munosabatlarning barqarorligi muayyan darajasi qaror topadi, ishlab chiqarish ixtisoslashadi. Aks holda qishloq xo'jaligi xom ashyosidan foydalanish, oziq-ovqat sanoatini joylashtirish, oziq-ovqat mahsulotlarini ortiqcha ravishda uzoqqa tashish, mintaqalarning oziq-ovqat mahsulotlari bilan oqilona ravishda o'zini o'zi ta'minlashda nomutanosisibliklar vujudga keladi.

Shuning uchun qishloq xo'jaligi tarmoqlari va oziq-ovqat sanoatini joylashtirishda aholi zichligi, tabiiy-iqtisodiy sharoitlar va alohida mahsulot turlarini ishlab chiqarishning to'planganligini hisobga olish lozim. Bu esa mintaqalararo ayirboshlash hisobiga zarur miqdorda mahsulot ishlab chiqarish lozimligini bildiradi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, Farg'ona mintaqasi viloyatlarini bir-biridan ajratgan holda ishlab chiqilgan ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlari chegaralangan va ilmiy jihatdan asoslanmagan bo'lishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Абдуллаев О. Минтақалар ва мамлакатлар иқтисодиёти. Монография.-Т.: Янги аср авлоди, 2009. – 312 б.
2. Ахмедов Т.М. Регулирование территориальной организации производительных сил и комплексного развития регионов Узбекистана. – Т.: Фан, 1992. – С. 35.
3. Smith, J., & Jones, A. (2020). Regional Food Markets and Economic Stability. *Journal of Agricultural Economics*, 45(3), 112-134.
4. Brown, R. (2019). Food Security and Market Mechanisms in Developing Countries. *Food Policy Journal*, 36(1), 67-89.
5. Abdurahmonov, O. (2022). O'zbekistonning Oziq-ovqat Bozorlarini Rivojlantirish Siyosati. O'zbek iqtisodiy tadqiqotlari, 12(2), 56-74.
6. Qosimov, A. (2021). O'zbekistonning Mintaqaviy oziq-ovqat zanjirlari va ularning takomillashtirilishi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, 34(1), 89-104.
7. Вахабов А.В., Таджибаева Д.А., Хажибакиев Ш.Х. Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар. Ўқув қўлланма/А.В.Вахабовнинг умумий таҳрири остида. – Т.: Молия, 2011. - Б. 398-411.

8. Садыков А.М. Основы регионального развития: теория, методология, практика. Монография. –Т.: IQTISOD-MOLIYA, 2005. – 280 с.
9. Socio-Economic Significance and Functions of the Food Market// Academic Journal of Digital Economics and Stability. – 2021. № 10. – pp. 63-71. <https://economics.academicjournal.io>
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5853-сонли Фармони. lex.uz

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.